

Undervisningsbeskrivelse

Se her et eksempel på en undervisningsbeskrivelse til undervisere på Vikingeskibsmuseet udviklet til forløbet "Vikingeskibe som Historiske Spor". Beskrivelsen giver et indblik i, hvordan et forløb er bygget op af forskellige aktiviteter, og hvilke fokuspunkter og begreber mv., som underviseren skal være opmærksom på.

Farvemarkeringerne angiver de særlige fokuspunkter, du skal have i din undervisning. Modellen angiver ikke som sådan en progression i forløbet, men understreger sammenhængen mellem de dele i forløbet, der har afgørende betydning for elevernes forståelse. Således skal fokus i undervisningen være på de tre angivne dele, for at skabe de bedste rammer for elevernes deltagelse og læring.

FAG

- Historie

LÆRINGSMÅL SOM FORLØBET UNDERSTØTTER

- Eleverne kan identificere forskellige kildetyper
- Eleverne kan anvende vikingeskibe i kombination med andre kildetyper til at fortælle om vikingetiden
- Eleverne har kendskab til forskellige historiske metoder

SÆRLIGE BEGREBER DU SKAL ANVENDE I UNDERVISNINGEN

- Undersøgelse: *Vi skal undersøge*
- Forestille: *Hvad forestiller du dig*
- Argumentation: *Vi argumenterer for...*
- Kildetyper: billed-, skriftlige og genstandsbaserede kilder
- Pas på sproget og abstraktionsniveauet
- Synliggør sprogligt sammenhængen mellem mål, aktivitet og elevernes handling: *'Vi laver den her aktivitet fordi'....*
- Eksplícítér hvad der er 'rigtige' genstande, fra vikingetiden (skibene), og hvilke genstande, tøj m.v. der er kopier af fund. Eleverne kan

godt have svært ved at forstå, hvad der er fra vikingetiden, og hvad der er kopier.

- Sætninger i kursiv under de enkelte aktiviteter er direkte tale

NÅR DU MØDER KLASSEN

- Hils på læreren. Hav en dialog om: Hvordan forløbet passer ind i deres undervisning i klassen. Er det fx. som indledning eller som afslutning på et forløb om perioden eller andet?
- Invitér læreren til at være brobygger og koblingsdanner mellem undervisningen på museet og på skolen.
- Gør læreren opmærksom på det pædagogiske og sociale ansvar for klassen.
- Fortæl, hvordan du/I gerne vil samle eleverne i hallen. Halvcirkler, enten stående eller siddende.: Altså; forventningsafstem klasseledelsen med eleverne.
- Fortæl at læreren gerne må inddele eleverne i grupper, når det er relevant. Ellers gør du det.

Aktivitet 1/mål: hilse på hinanden og præsenter målet med dagen (5 minutter).

Sted: Ankomstområdet eller langs brystningen ned mod hallen (Skuldelev 2 og Skuldelev 6).

INDLEDNING TIL AKTIVITETEN

I dag skal I:

- Undersøge vikingetiden gennem vikingeskibene.
- Arbejde som eksperter på museet.

DELTAGELSE I AKTIVITETEN

(underviser & elever)

- Inden vi starter vil jeg gerne have, at I først trækker vejret dybt ned i maven og lukker øjnene.
- Så vil jeg gerne have, at I registrerer, hvad I tænker og føler, når jeg nævner ordet viking?

Jeg vil gerne have, at I husker det, som I tænkte på.

Du kan referere til hukommelsen som en æske, de putter billeder og ord i, og sætter op på 'huskehylden'.

OVERGANG - NÆSTE AKTIVITET

Nu skal vi i gang med undersøgelserne.

Jeg vil gerne, at I går efter mig, så vi laver en lang Midgårsorm.

Aktivitet 2/mål: Eleverne sætter ord på egne undersøgelser af Stig Ombord & kan gengive tre kildetyper (10 minutter).

Sted: Indhakket foran Stig Ombord og Stig Ombord.

INDLEDNING TIL AKTIVITETEN

Foran Stig Ombord:

Jeg vil gerne give jer de her ekspertskilte. De angiver nogle ekspertgrupper, der undersøger og er optaget af vikingetiden på forskellige måder.

Der skal være ca. lige mange elever i hver af de tre ekspertgrupper.

DELTAGELSE I AKTIVITETEN

(underviser & elever)

Foran Stig Ombord:

Inden vi kigger nærmere på eksperterne, vil jeg gerne have I skal undersøge Stig Ombord ud fra spørgsmålet om, hvad I bliver optaget af, når I går rundt herinde. I får 7 minutter (I kan give dem 10 minutter, men vurder det fra gruppe til gruppe).

Når I undersøger rummet, må I gerne gå ombord i skibene, åbne kisterne, brædderne i gulvet og røre ved genstandene. Har I spørgsmål, skal I endelig spørge mig eller jeres lærer.

Lad være med at fortælle om alt det, de ikke må, men understreg, hvordan de gerne må undersøge. Sæt grænser, hvis I ser de forveksler rummet med en legeplads undervejs.

I Stig Ombord:

Stil dig selv til rådighed, hvis de har spørgsmål, og husk at opfordre læreren til det samme.

Kasserne til næste kildeøvelse skal du stille op undevejs.

OVERGANG - NÆSTE AKTIVITET

Foran Stig Ombord:

Hvad blev I optaget af I rummet, da I foretog jeres undersøgelser?

Optag elevernes svar.

Nogle af de ekspertgrupper, vi har på museet er marinarkæologer, historikere og bådebyggere. I har alle fået en af de tre identiteter.

Fortæl om, hvad hhv. arkæologer, bådebyggere og historikere vil være optaget af I deres undersøgelser af rummet. Kom i forlængelse heraf ind på tre kildetyper, som de skal arbejde med:

- **Historikeren:** skriftlige levn/spor fra fortiden.
- **Marinarkæolog:** genstande og materialer fra udgravninger.
- **Bådebyggeren:** Skibenes form, materialevalg etc.

Skriftlige kilder: Jellingestenen (er også en billedkilde)

Billedkilder: Bayeux-tapetet (er også en skriftlig kilde)

Genstandsbaserede kilder: Skakbrikken, silken eller perler.

Aktivitet 3/mål: Eleverne kan analysere forskellige kilder fra vikingetiden & konstruere deres egne fortællinger om vikingetidens mennesker (30 minutter, heraf 3 minutters præsentation og dialog med hver gruppe).

Sted: Indhakket foran Stig Ombord.

INDLEDNING TIL AKTIVITETEN

Nu skal **arkæologerne, historikerne og bådebyggerne** undersøge materialet i de her tre fundkasser.

Ud fra kassen skal I undersøge, hvilken slags viking, vi har med at gøre, og komme med et bud på, hvilken relation han/hun kan have haft til vikingeskibene

- Giv eleverne et tal, og lad dem samle sig om hver deres kasse.
- Fortæl dem om hjælpespørgsmålene
- Fortæl dem om hjælpeekilden
- Fortæl de skal bruge sanserne, som de gjorde inde i Stig Ombord.
- Fortæl dem at de skal trække på det de ved om eksperterne i deres undersøgelse af kasserne.
- De får 20 minutter. De skal nå at tænke over deres præsentation.
- Sig at du og læreren/lærerne vil hjælpe dem undervejs.

DELTAGELSE I AKTIVITETEN

(underviser & elever)

Sørg for, at grupperne fordeler sig om kasserne, så de alle kan undersøge dem.

Fasthold dem i undersøgelsen og deres brug af sanser. F.eks:

- **Mærke** materialet
- **Registrere** farve, mønstre.
- **Identificere** brugsformål og deraf betydning for person.
- **Vær OBS på det ikke går op i fjol, fordi de skal prøve tøjet.**
- Vær OBS på tiden, giv eleverne besked om, hvor lang tid, de har tilbage, og hvordan de skal planlægge deres præsentation.
- Placer gruppen, der præsenterer, så de står med ryggen til Skuldelev 2/6 og de andre med ryggen til gangen, så de kigger op på den præsenterende gruppe.
- Fokusér på, at den gruppe, der præsenterer, **begrunder** deres svar i deres betragtninger.
- Start med at spørge **arkæologerne i gruppen** ind til deres undersøgelse. Eller flet spørgsmålet til arkæologen ind undervejs.
- Lad eleverne stille den præsenterende gruppe spørgsmål

OVERGANG - NÆSTE AKTIVITET

Nu har vi undersøgt nogle kopier af genstandsbaseerede kilder fra vikingetiden.

Vi har gjort det med hjælp fra både billed- og skriftlige kilder.

Vi er kommet med nogle bud på, hvilke relationer, personerne kunne have haft til skibene.

Vi skal nu zoome mere ind på skibene og undersøge dem nærmere.

Vi skal op til skibene på det andet niveau i hallen. Og vi laver en Midgårdsorm igen. Vi går forbi nogle store og meget smukke skibe. Og jeg vil gerne have at vi, imens vi går forbi dem, kigger på dem. Dvs. vi undersøger dem med øjnene uden at sige noget.

Aktivitet 4/mål: Eleverne kan genfortælle om 1) Spærringshistorien, 2) Skibenes '(gen)opførelse' (7-10 minutter)

Sted: Mellem Skuldelev 3 og 5. Alternativt ved mange mennesker i hallen kan man starte andre steder omkring Skuldelev 3 og 5

INDLEDNING TIL AKTIVITETEN

Eleverne sidder eller stiller sig en halvcirkel. Herefter kan du enten:

1. Have en dialog med eleverne om emnerne: spærringshistorien og skibenes opførelse i hallen.
2. Fortælle eleverne om ovenstående og gøre det på en spændende og levende måde.

Vær uanset OBS på følgende undervejs. Pointerne skal knytte sig an til målet med forløbet:

a) Hvorfor tror vi, at man spærrer sejlrenden. Er der andre kilder, der bekræfter denne hypotese:

- Roskilde en central by (domkirkeby)
- Der er stridigheder med den norske konge i den sene vikingetid

b) Hvordan så skibene ud, da de blev fundet

- Registreringen af de ca. 50.000. stykker træ - og samlingen af skibene der pågik fra 1960'erne frem til en gang i 1990'erne dvs. omkring 30 år.

DELTAGELSE I AKTIVITETEN

(underviser & elever)

Vær OBS på, hvordan du placerer eleverne i rummet både i forhold til at have deres opmærksomhed og i forhold til andre gæster.

De kan sidde, ligge eller stå. Dette er også afhængigt af om det drejer sig om en dialog eller en fortælling.

OVERGANG - NÆSTE AKTIVITET

Nu har vi lært lidt om De fem vikingeskibe. Fundet af skibene fortæller os, at Roskilde i den sene vikingetid var en meget vigtig by. Men skibene fortæller os også noget om samfundet og de mennesker, som levede der.

Nu skal vi arbejde videre med vores undersøgelse af skibene. Nu skal vi undersøge skibenes brugsformål ved at observere dem. Dvs. vi skal træne vores observationsevne i en analyse af genstandsbaserede kilder.

Vi skal undersøge Skuldelev 3 og Skuldelev 5. Vi skal finde ud af, hvilket skib der er et krigsskib, og hvilket der er et handelsskib.

Aktivitet 5/mål: Observere skibene og med begrundelse i observationerne kunne argumentere for deres brugsformål (10 -12 minutter)

Sted: Mellem Skuldelev 3 og 5

INDLEDNING TIL AKTIVITETEN

Vi skal undersøge Skuldelev 3 og Skuldelev 5, og vi skal finde ud af, hvilket skib der er et krigsskib, og hvilket der er et handelsskib.

I skal gøre det to og to.

Hvis ikke lærerne har inddelt dem i tomands-grupper, skal de selv finde een at deltage i aktiviteten sammen med. Vær OBS på, at der ikke er nogen, der går alene.

I får nu ca. 7 minutter til at finde ud af, hvilket af de to skibe, der har været et fragtskib, og hvilket, der har været et handelsskib. I skal gå rundt om skibene og drøfte hvad der i jeres observationer kan argumentere for, hvad der er et handelsskib og hvad der er et krigsskib. I får nogle ledetråde:

- Formen på skroget
- Detaljer i skibet
- Antal af årehuller

Selvfulgelig er det interessant at høre svarene. Men det er jeres observationer der ligger til grund for jeres svar, som er det interessante.

Når I er færdige, så samler vi fælles op.

DELTAGELSE I AKTIVITETEN

(underviser & elever)

Sørg for at der er et flow, når de går rundt om skibene.

Understreg at de kan spørge dig om hjælp. Ligeså læreren.

Fortæl, når der er 3 minutter igen, og saml dem sammen, når tiden er gået.

Jeg vil gerne starte med at høre bådebyggerne: Hvad viste jeres undersøgelser?

Man kan evt. samle op ud fra et mere løst formuleret spørgsmål. Hvis klassen er lidt afsøgende og lidt tøven-de, kan man spørge lidt mere rammesat

Er der nogle af jeres undersøgelser, der viser, at det her er et krigsskib (peg på Skuldelev 5)?.

Saml op på svaret, og sørg hele tiden for at fastholde begrundelserne i observationerne.

Hvad fortæller undersøgelserne os om vikingetiden?

Det er et meget åbent spørgsmål, men det åbner op for en dialog om, hvem vikingerne var og hvordan samfundet bestod af mange forskellige erhverv.

OVERGANG - NÆSTE AKTIVITET

Nu har vi fundet ud af, at Skuldelev 3 er et handelsskib og at Skuldelev 5 er et krigsskib. På baggrund af vores undersøgelser er det vores bud på, hvad skibene har været brugt til. Men selv om vi på museet også mener, det er et godt bud, ved vi det jo ikke sådan rigtigt. For vi kan ikke spørge vikingerne, hvad de brugte skibene til.

Hvis vi nu skulle blive lidt klogere på, om det er et rigtigt svar - eller blive endnu mere sikre på vores bud. Hvad skal vi som historikere, marinarkæologer og bådebyggere gøre?

Som ofte svarer eleverne, at man kan lave mere research, finde kilder og læse på internettet. Lad det ikke blive en gættekonkurrence.

Optag elevernes svar.

Hvad hvis vi nu afprøvede vores svar eller hypotese, som vi kalder det. Det, vi vil gøre, er, at bygge efterligninger af skibene og forsøge at sejle dem. På den måde kan vi f.eks. finde ud af hvordan vikingerne kunne sejle dem, og hvad det krævede at sejle dem.

Vis dem gerne billederne af rekonstruktionerne af både Havhingsten og Ottar.

Aktivitet 6/mål: Erkendelse af, at man kan lære om vikingetiden gennem aktive forsøg, eleverne kan perspektivere vikingetiden til elevernes egen samtid (10-15 minutter)

Sted: Parallelt med Skuldelev 5

INDLEDNING TIL AKTIVITETEN

I kan vælge at bygge undersøgelsen op omkring enten Skuldelev 2 eller Skuldelev 5.

F.x. Skuldelev 2:

Vi skal nu som eksperter foretage forsøgsrejsen med rekonstruktionen af Skuldelev 2. Den hedder Havhingsten. I kender den måske nok.

Det tog fire år at bygge skibet, og det sejl er 112 kvm og vejer et ton.

(Sejlet er - pg.a. den forkortede mast - gjort mindre. Så målene er ikke helt korrekte. Flet det ind, hvis det er, eller fortæl, at det oprindelige sejl var 112 kvm). I kan også komme med andre facts omkring, hvad det krævede af ressourcer at bygge skibene.

Der er f.eks. 2 km. tovværk ombord og 8000 jernnagler, en slags søm, der holder sammen på skibets planker. Skibets største rejse, var til Dublin. Årageren til, at vi sejlede til Dublin var fordi det oprindelige skib her, var bygget lidt uden for Dublin. Der skal over 60 mand til at sejle det, og vores sejladsere har vist, at man cirka har en kvm. til rådighed pr. person.

Nu skal I deltage i en forsøgsrejse og prøve at finde ud af, hvordan man kommunikerer ombord.

Hjælp eleverne med at stille sig op, så de har omkring en kvm pr. person.

DELTAGELSE I AKTIVITETEN

(underviser & elever)

Vær OBS på, om alle kan høre dig. Sørg for at have øjenkontakt fra den ene til den anden ende af skibet.

Udpeg forskibet, midterskibet og agterskibet.

Udvælg en skipper og udkigspost.

Sidstnævnte er ofte dem der står først og sidst i slangen. Når de 'fordeler sig i skibet', kan du være OBS på, hvem der kommer til at stå der. I kan bygge øvelsen mere eller mindre narrativt op; f.eks. ved at I simulerer en helt konkret rejse over en specifik strækning.

Vi skal forsøge at finde ud af, hvordan vikingerne kommunikerede ombord på skibet, når de sejlede. Skipperen bestemmer, hvad der sker ombord på skibet.

- *Hvordan får han sin besked hele vejen ned til forskibet og udkigsposten?*
- *Har I nogle ekspertbud?*

Ofte vil et af de første bud være, at de kan give besked 1 til 1. Og det forsøger I. I giver skipperen en besked, som skal formidles videre.

Gør det klart, at der kan være vind og høje bølger, så der kan være meget larm.

Tag tid på, hvor lang tid det tager.

Ofte siger udkigsposten ikke det som skipperen sagde. Du kan fortælle dem, hvor lang tid det tog, og med den forkerte melding er det kritisk på havet.

OVERGANG - NÆSTE AKTIVITET

Saml eleverne i en halvcirkel, opsamling er vigtig.

Nu undersøgte vi et bud, og fandt ud af at det nok ikke var sådan vikingerne kommunikerede. Hvordan vil I som eksperter komme med nye bud?

Optag elevernes svar og vis dem billedet af Bayeux-tapetet igen for at skabe sammenhæng i kildebruget. Fortæl at, vi på museet har kigget på billedekilderne og ud fra undersøgelser bla. introduceret mellemråber-funktionen. Gennem afprøvninger kan vi se, at det fungerer.

Hvad kan sådan et forsøg i dag og det at sejle på et skib, med meget lidt plads til sig selv, fortælle om vikingerne?

Eleverne kommer med mange bud. Forsøget kan spejle at:

- De skal være dygtige sømænd
- Kunne være 'rummelige' og fællesskabsbaserede
- Indgå i en given organisering

Vi er ved at være færdige, og jeg vil gerne spørge historikerne på baggrund af jeres oplevelser i dag om vi skal skrive historien om vikingerne om eller tilføje noget?

Optag deres svar - og udvid til også at lade de andre faggrupper svare. Spørg evt. om der var noget, der overraskede dem.

Tak for i dag!